

В. А. Савчук,
аспірант, Національний університет ДПС України

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано обсяги і структуру видатків закладів освіти Хмельницької області, виявлені позитивні та негативні тенденції у використанні фінансових ресурсів закладами освіти. Обґрунтовано напрями покращення структури використання фінансових ресурсів закладами освіти.

Volumes and structure of charges of establishments of formation of the Khmel'nickoy region are analysed in the article, found out positive and negative tendencies in the use of financial resources by establishments of education. Grounded directions of improvement of structure of the use of financial resources by establishments of education.

ВСТУП

У ринкових умовах господарювання надання освіти можна розглядати з позицій звичайного комерційного проекту, реалізація якого вимагає певних фінансових ресурсів. Однак формування достатнього обсягу фінансових ресурсів не є запорукою ні якості освітніх послуг, ні повноти задоволення попиту на них. Ключовим моментом є ефективне використання наявних фінансових ресурсів.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проблемам формування і використання фінансових ресурсів присвячені праці І. Бланка, Л. Горбача, І. Ольховик та ін. Безпосередньо проблемам фінансування закладів освіти присвятили свої праці Т. Боголіб, М. Карлін, Л. Новосад, Ц. Огонь та ін. Однак на сьогоднішній день потребує поглибленого дослідження регіональний аспект використання фінансових ресурсів закладами освіти. Тому метою нашої статті є аналіз використання фінансових ресурсів закладами освіти хмельницької області.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Мережа освітніх закладів Хмельницької області досить широка — від дошкільних до вищих закладів освіти всіх форм власності, ступінь охоплення населення Хмельницької області освітніми послугами коливається в межах 96—98%.

Напрями використання фінансових ресурсів дошкільними закладами ілюструє табл. 1.

З даних, представлених у табл. 1, видно, що дошкільні заклади освіти більшу частину фінансових ресурсів використовують на покриття видатків по заробітній платі й відрахування на соціальне страхуван-

ня. Трохи меншу частку у витратах мають фінансування придбання продуктів харчування та медикаментів (17,68%). Оплата комунальних послуг, поточний ремонт обладнання, послуги зв'язку, інші витрати мають незначну питому вагу. Така структура видатків характерна для більшості державних дошкільних закладів освіти через брак бюджетного фінансування.

У структурі видатків більшості дошкільних закладів освіти відсутні видатки на транспорт, що свідчить про відсутність власного транспорту в таких установах. Мова не йде про необхідність утримання легкових автомобілів для потреб керівництва закладу освіти, а про транспортний засіб, який можна було б використовувати для проведення пізнавальних екскурсій для дітей, які перебувають у такому дошкільному закладі. Негативною тенденцією у використанні фінансових ресурсів дошкільними закладами є відсутність витрат на розвиток, а також на нові розробки, що зробить такі заклади освіти, за умови збереження тенденцій розвитку мережі приватних закладів освіти, неконкурентоспроможними на регіональному ринку освітніх послуг.

Обсяг і структура видатків загальноосвітньої школи відображено в табл. 2.

З даних, представлених у табл. 2, видно, що у загальноосвітніх школах найбільшу питому вагу мають видатки на заробітну плату і обов'язкове пенсійне і соціальне страхування, 57,14% і 20,68% відповідно. Також значну питому вагу мають витрати на придбання продуктів харчування, медикаментів і оплату комунальних послуг.

Структура видатків загальноосвітньої школи практично повторює структуру видатків дошкільного закладу освіти, так само прослідковується стійка тенденція відсутності капітальних видатків, використання коштів

Таблиця 1. Обсяги і структура видатків дошкільного закладу освіти у 2009 р.

Поточні видатки	код	Обсяг, грн.	Питома вага, %
<i>Оплата праці працівників бюджетних установ</i>	1110	546700	57,34
Заробітна плата	1111	546700	57,34
<i>Нарахування на заробітну плату</i>	1120	198200	20,79
<i>Придбання предметів постачання і матеріалів, оплата послуг та інші видатки</i>	1130	168600	17,68
Оплата транспортних послуг та утримання транспортних засобів	1135	0	0
Оренда та експлуатаційні послуги	1136	0	0
Поточний ремонт обладнання, інвентарю та будівель; технічне обслуговування обладнання	1137	300	0,03
Послуги зв'язку	1138	500	0,05
Оплата інших послуг та інші видатки	1139	1500	0,2
<i>Видатки на відрядження</i>	1140	500	0,05
<i>Матеріали, інвентар, будівництво, капітальний ремонт та заходи спеціального призначення, що мають загальнодержавне значення</i>	1150	0	0
<i>Оплата комунальних послуг та енергоносіїв</i>	1160	39500	4,14
<i>Дослідження і розробки, державні програми</i>	1170	0	0
Всього видатки	4210	953500	x

Джерело: складено автором за даними обласного управління освіти Хмельницької області

Таблиця 2. Обсяги і структура видатків загальноосвітньої школи у 2009 р.

Поточні видатки	Код	Обсяг, грн.	Питома вага, %
<i>Оплата праці працівників бюджетних установ</i>	1110	633900	57,14
Заробітна плата	1111	633900	57,14
<i>Нарахування на заробітну плату</i>	1120	229400	20,68
<i>Придбання предметів постачання і матеріалів, оплата послуг та інші видатки</i>	1130	85700	8,5
Оплата транспортних послуг та утримання транспортних засобів	1135	4600	0,4
Оренда	1136	0	0
Поточний ремонт обладнання, інвентарю та будівель; технічне обслуговування обладнання	1137	18000	0,2
Послуги зв'язку	1138	2200	0,2
Оплата інших послуг та інші видатки	1139	1000	0,1
<i>Видатки на відрядження</i>	1140	1100	0,1
<i>Матеріали, інвентар, будівництво, капітальний ремонт та заходи спеціального призначення, що мають загальнодержавне значення</i>	1150	0	0
<i>Оплата комунальних послуг та енергоносіїв</i>	1160	158700	14,31
<i>Дослідження і розробки, видатки державного (регіонального) значення</i>	1170	0	0
Всього	1000	1109300	x

Джерело: складено автором за даними обласного управління освіти Хмельницької області

на дослідження і розробки. Для загальноосвітньої школи така тенденція має ще більш негативні наслідки, ніж для дошкільного закладу освіти. Відсутність витрат на дослідження і розробки свідчить про те, що в школі відсутні основи наукової підготовки учнів, що зумовлює ускладнення інтеграції освіти і науки у подальшому. Зважаючи на тенденцію до ускладнення стандартів вищої освіти, їх поступового приведення до європейського рівня, збереження описаної тенденції у загальній освіті призведе до того, що у майбутньому більша частина населення просто не зможе отримати вищу освіту через неналежний рівень загальної освіти.

Негативним є те, що виявлені тенденції характерні і для таких закладів освіти Хмельницької області, як ліцеї та гімназії.

Динаміка видатків вищого закладу освіти державної форми власності відображена у табл. 3.

З даних, представлених у табл. 3, видно, що у структурі витрат фінансових ресурсів вищого закладу освіти державної форми власності також переважають витрати на оплату праці, обов'язкове соціальне і пенсійне страхування, а також на виплату стипендій. Значну питому вагу мають витрати на придбання продуктів харчування, інвентарю та медикаментів, а також на оплату комунальних послуг. Витрати фінансових ресурсів на дослідження і розробки є незначними. Фактично кошторис вищого закладу освіти має таку ж структуру, як і дошкільний заклад освіти, що зумовлено недостатністю обсягів фінансування. За такої структури витрат фінансових ресурсів очікувати значних наукових напрацювань у вищих закладах освіти не доводиться і через відсутність відповідної бази, і через відсутність матеріального заохочення.

Аналіз структури видатків приватних закладів освіти дозволив виявити як позитивні, так і негативні тенденції. Зокрема, пози-

тивні тенденції. Зокрема, пози-

Таблиця 3. Обсяг і структура видатків вищого закладу освіти державної форми власності

Поточні видатки	Код	Обсяг, грн.	Питома вага, %
<i>Оплата праці працівників бюджетних установ</i>	1110	7654606,00	44,43
Заробітна плата	1111	7654606,00	44,43
<i>Нарахування на заробітну плату</i>	1120	2295700,00	13,32
<i>Придбання предметів постачання і матеріалів, оплата послуг та інші видатки</i>	1130	2465200,00	14,31
Оплата транспортних послуг та утримання транспортних засобів	1135	130000,00	0,75
Оренда	1136	25400,00	1,47
Поточний ремонт обладнання, інвентарю та будівель; технічне обслуговування обладнання	1137	90000,00	0,5
Послуги зв'язку	1138	142900,00	0,8
Оплата інших послуг та інші видатки	1139	717000,00	4,2
<i>Оплата комунальних послуг та енергоносіїв</i>	1160	1334800,00	7,7
<i>Дослідження і розробки, видатки державного (регіонального) значення</i>	1170	38700,00	0,2
<i>Виплата пенсій і допомог</i>		24100,00	0,1
<i>Стипендія</i>		2541718,00	14,75
Всього	1000	17226100,00	x

Джерело: складено автором за даними обласного управління освіти Хмельницької області

тивним є те, що більше половини приватних закладів освіти протягом останніх трьох років збільшували витрати фінансових ресурсів на здійснення наукової роботи, результатом якої були здобутки студентів і викладачів таких закладів освіти на міжнародних науково-практичних конференціях та круглих столах. За даними соціологічних опитувань, випускники таких закладів освіти виявилися більш адаптованими до роботи на практиці. Негативним моментом є те, що таких вищих закладів освіти серед приватних тільки трохи більше половини. Інша частина закладів освіти приватної форми власності витрачання фінансових ресурсів у сферу наукових досліджень практично не здійснює, що негативно позначається на рівні підготовки їхніх студентів.

Попри наявність витрат на розвиток вищих навчальних закладів у структурі приватних закладів освіти їх обсяг залишається все ще недостатнім. Збільшити його на сьогоднішній день, враховуючи обмеженість альтернативних джерел фінансування освіти, можна тільки за рахунок підвищення оплати вартості навчання. Однак це буде рівноцінним зниженню конкурентоспроможності таких закладів освіти на ринку освітніх послуг Хмельницької області за ціною.

Таким чином, склалося замкнене коло — рівень підготовки студентів прямо залежить від обсягів фінансування можливостей розвитку закладів освіти, однак розміри фінансування є обмеженими і для державних закладів освіти, і для приватних. На наш погляд, якщо така тенденція буде зберігатися і надалі, це призведе до занепаду освіти всіх рівнів, що є неприпустимим. Усунути цю загрозу можна тільки шляхом термінового проведення реформи у галузі освіти, у тому числі фінансової.

Аналіз кошторисів інших закладів освіти, у тому числі позашкільних, — ДЮСШ, шкіл мистецтв, позашкільних центрів роботи з дітьми засвідчив, що у струк-

турі їх видатків взагалі передбачені тільки кошти на виплату заробітної плати працівникам таких закладів освіти і оплату вартості комунальних послуг. За таких умов відсутні не просто стимули для позашкільної освіти дітей, а навіть елементарні можливості. На наш погляд, у цій сфері також необхідні радикальні зміни. По-перше, сфера позашкільної освіти не повинна бути державною, що дасть можливість частково розвантажити місцеві бюджети. По-друге, на базі позашкільної освіти можна створити прибуткові підприємства комунальної форми власності, що дозволить підвищити якість таких послуг, зробити їх конкурентоспроможними. Відповідно зростання попиту на такі послуги з боку населення дозволить збільшити надходження і до місцевих бюджетів.

ВИСНОВКИ

Аналіз обсягів і структури видатків закладів освіти різних форм власності хмельницької області дозволив виявити ряд негативних тенденцій у використанні фінансових ресурсів такими закладами освіти. Практично у всіх аналізованих закладах освіти фінансові ресурси спрямовуються на покриття витрат по заробітній платі та обов'язковому пенсійному і соціальному страхуванню, оплаті комунальних послуг. Витрати на розвиток закладів освіти практично не здійснюються. Це негативно позначається на якості підготовки випускників шкіл, а також вищих закладів освіти, що робить їх у подальшому неконкурентоспроможними як на регіональному ринку праці, так і на державному. Така ситуація зумовлена недостатніми обсягами фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні закладів освіти як приватної, так і державної форми власності. Подолати виявлені негативні тенденції можна тільки шляхом проведення реформ у сфері освіти, у тому числі й фінансових. Напрями такої реформи і є перспективою подальших досліджень.

Література:

1. Бланк І.А. Управление активами и капиталом предприятия. — К.: Ника-Центр, Эльга, 2005. — 258 с.
2. Боголіб Т.М. Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в трансформаційний період: монографія. — К.: Міленіум, 2006. — 506 с.
3. Державні фінанси в транзитивній економіці: навчальний посібник / Карлін М.І., Горбач Л.М., Новосад Л.Я. та ін. За заг. ред. д.е.н., проф. Карліна М.І. — К.: Кондор, 2003. — 220 с.
4. Огонь Ц.Г. Бюджет освіти: підсумки та напрями вдосконалення. // Фінанси України. — 2007. — №4. — С. 20—27.
5. Ольховик І.В. Международный рынок образовательных услуг // Экономика и управление. — 2006. — №4. — С. 118—123.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2009 р.